

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3296/2566
ค่าใช้จ่ายในการถ่ายภาพพรีเวดดิ้งเป็นค่าใช้จ่าย
ในการเตรียมการสมรส เรียกค่าทดแทนได้
Supreme Court Decision Number 3296/2566
Compensation granted for expenses in pre-wedding
photoshoot incurred in the preparation of the marriage by
the betrothed

ไพโรจน์ กัมพูสิริ*
Pairojana Kampusiri

Corresponding author Email: paioj_kp@hotmail.com

คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ เป็นคำพิพากษาที่พลิกบรรทัดฐานของศาลฎีกาที่มีมาโดยตลอด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2487 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1166/2487) เรื่อยมาจนถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2567 นับเวลาที่ศาลฎีกาได้เกาะติดกับบรรทัดฐานเดิมมาเป็นเวลา 80 ปีเลยทีเดียว ด้วยเหตุนี้ การได้เขียนสรุปถึงที่มาที่ไปของคำพิพากษาศาลที่ 3296/2566 นี้ จึงเป็นเรื่องที่มีคุณค่าและน่าสนใจ ในทางวิชาการกฎหมายลักษณะครอบครัวอย่างยิ่ง

1. ข้อเท็จจริง

ในปัจจุบันคู่บ่าวสาวจะใช้บริการจัดเตรียมงานโดยติดต่อกับบริษัทที่ทำธุรกิจวางแผนจัดงานแต่งงานซึ่งจะให้บริการโดยดูแลเรื่องเครื่องแต่งกายและภาพถ่ายของคู่บ่าวสาวตั้งแต่การถ่ายภาพ

* ศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กัมพูสิริ, นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปริญญาเอก สาขากฎหมายเอกชน มหาวิทยาลัยปารีส 2, ปัจจุบันเป็นอาจารย์พิเศษบรรยายวิชากฎหมายลักษณะครอบครัวและมรดก ณ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ก่อนวันแต่งงาน (ภาพพรีเวดดิ้ง) และวันหมั้นไปจนถึงพิธีสมรสซึ่งกิจการในลักษณะนี้จะทำให้รูปแบบขายแพ็คเกจถ่ายภาพพรีเวดดิ้ง ทางบริษัทที่ทำธุรกิจวางแผนจัดงานแต่งงานจะดูแลจัดหาช่างแต่งหน้า ช่างภาพ รวมทั้งชุดในวันถ่ายภาพพรีเวดดิ้งและวันจัดงานทั้งในและนอกสถานที่ ทำให้การถ่ายภาพพรีเวดดิ้งกลายเป็นที่นิยมอย่างหนึ่งที่คู่รักแทบทุกคู่ต่างถ่ายภาพก่อนวันแต่งงานเตรียมไว้เพื่อนำภาพถ่ายไปใช้ทำการ์ดแต่งงานหรือนำภาพถ่ายไปใช้ตกแต่งในการจัดงานวันหมั้นหรือวันทำพิธีสมรส ตลอดจนทำวิดีโอคู่บ่าวสาวนำเสนอในงานแต่งงานและเพื่อเก็บไว้เป็นระลึกภายหลังวันงานแต่งงาน การถ่ายภาพพรีเวดดิ้งจึงมิใช่สิ่งฟุ่มเฟือย แต่กลายเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมการสมรสที่จำเป็นสำหรับคู่บ่าวสาวเพื่อให้งานพิธีสมรสเป็นไปอย่างสมบูรณ์แบบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1440 (2) เมื่อได้ความว่า ในการเตรียมการสมรสโจทก์ก็กับจำเลยได้ร่วมกันตัดสินใจจัดเตรียมงานโดยกำหนดให้มีการถ่ายภาพพรีเวดดิ้งก่อนแต่งงาน จึงเป็นความตั้งใจและสมัครใจตัดสินใจจัดเตรียมงานโดยกำหนดให้มีการถ่ายภาพพรีเวดดิ้งก่อนแต่งงาน จึงเป็นความตั้งใจและสมัครใจของทั้งสองฝ่ายที่ประสงค์จะถ่ายภาพพรีเวดดิ้งก่อนแต่งงาน มิใช่เกิดจากความประสงค์ของโจทก์แต่เพียงฝ่ายเดียว การดำเนินการของโจทก์ดังกล่าวจึงเป็นการเตรียมการก่อนสมรสโดยสุจริต เพื่อคำนึงถึงสถานะทางการเงินตลอดจนสถานภาพทางสังคมของทั้งสองฝ่ายแล้ว เห็นว่า ค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นไปตามฐานานุรูปและตามสมควร ประกอบกับเหตุที่ผิดสัญญาหมั้นเกิดจากความผิดของจำเลยเพียงฝ่ายเดียวจึงไม่ควรให้ฝ่ายหญิงต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายส่วนนี้ จึงรับฟังได้ว่า ค่าชุดแต่งงาน ค่าช่างภาพที่ทีมงานถ่ายภาพพรีเวดดิ้งที่จังหวัดภูเก็ต และตัวเครื่องบินพร้อมที่พัก ค่าสถานที่ถ่ายภาพพรีเวดดิ้ง ค่าชุดเจ้าสาวถ่ายภาพพรีเวดดิ้ง ล้วนเป็นค่าใช้จ่ายเนื่องในการเตรียมการสมรสโดยสุจริตและตามสมควร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1440 (2) โจทก์จึงมีสิทธิเรียกค่าทดแทนได้

2. วิเคราะห์

ผู้เขียนเองไม่เห็นด้วยกับแนวเข้มงวดของศาลฎีกาที่แม้จะเป็นค่าใช้จ่ายในการเตรียมการสมรสอย่างแท้จริง เช่น ค่าอาหารเลี้ยงพระและแขกในวันแต่งงาน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1166/2487, 1515/2506, 90/2512 และ 2086/2518) ก็ไม่ถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายในการเตรียมการสมรส เนื่องจากตามแนวของศาล ค่าใช้จ่ายในการเตรียมการสมรสหมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเพื่อเตรียมตัวให้คู่บ่าวสาวได้ใช้ชีวิตครอบครัวโดยตรง ดังนั้น ค่าใช้จ่ายในการเตรียมการสมรสที่ศาลให้ จึงได้แก่ ค่าที่นอนหมอนมุ้ง เครื่องครัว เครื่องเรือน เท่านั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 1217/2496 และ 6385/2551) นอกจากนี้ ท่านอาจารย์เสนีย์ ปราโมช ยังได้ให้ความเห็นในตำราครอบครัวและมรดกของท่าน (หน้า 39) ว่าเมื่อตัวบทให้ค่าทดแทนเฉพาะค่าใช้จ่ายในการเตรียมการสมรส จึงไม่ขยายไปถึงค่าใช้จ่าย

ในการหมั้นด้วย ดังนั้น ค่าหมากพลู ค่าขนมวันหมั้น ค่ารถไปหมั้น ค่าเลี้ยงแขกวันหมั้น จึงไม่ใช่ค่าใช้จ่ายในการเตรียมการสมรส (คำพิพากษาฎีกาที่ 945/2491, 71/2493 และ 90/2512) ทั้ง ๆ ที่สัญญาหมั้นนั้นผู้เขียนเห็นว่าเป็นสัญญาที่ปูทางไปสู่การสมรสโดยตรง ถึงขนาดบ่าวสาวบางคู่ทำพิธีหมั้นในตอนเช้าและจดทะเบียนสมรสตอนบ่ายก็มี จึงจะไปถือว่าพิธีหมั้นไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเชื่อมโยงไปถึงการสมรสไม่ได้ ซึ่งถ้าเป็นการเรียกค่าเสียหายฐานผิดสัญญาอาจเรียกเอาได้ อาจเป็นเพราะเกรงว่า ถ้าเปิดประตูกว้างให้เรียกค่าทดแทนได้ตามหลักทั่วไปโดยไม่จำกัดกรณีฝ่ายผู้จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าทดแทนอาจเสียดายค่าทดแทน จนต้องจำใจทำการสมรสด้วย ทำนองเดียวกับในเรื่องเบี้ยปรับในมาตรา 1438 อย่างไรก็ตาม ท่านอาจารย์เห็นว่า ค่าใช้จ่ายในการปลูกเรือนหอน่าจะถือได้ว่าเป็นค่าใช้จ่ายในการเตรียมการสมรส แม้จะไม่พบคำพิพากษาฎีกาที่ตัดสินไว้เป็นบันทัดฐาน (เสนีย์ ปราโมช หน้า 38-39)¹

ผู้เขียนได้เขียนบทความแสดงความไม่เห็นด้วยกับแนวของศาลฎีกาข้างต้นมาโดยตลอด โดยในปี พ.ศ. 2527 ได้ตีพิมพ์ในวารสารสตรีทัศน์ และในตำรากฎหมายครอบครัวของผู้เขียน จนมาถึงทุกวันนี้ (หน้า 74-76 ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 12 พ.ศ. 2566) โดยเหตุผลคัดค้านของผู้เขียนสรุปได้ว่า

ก. ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ศาลไม่ให้นำมาโดยตลอด เช่น ค่าอาหารเลี้ยงพระและแขกและญาติ ในวันทำพิธีสมรส ล้วนเป็นค่าใช้จ่ายที่บ่าวสาวคู่หมั้นทุกคู่จะต้องใช้จ่ายทั้งสิ้น มิใช่เป็นเพียงวัฒนธรรมประเพณีเท่านั้น แต่เป็นความเชื่อทางศาสนาแต่บรรพบุรุษในเรื่องนิมนต์พระมาเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตครอบครัวในวันข้างหน้า และยังเป็นการทำบุญ นอกจากนี้การเลี้ยงแขกในวันหมั้นวันพิธีสมรส เป็นการให้เกียรติญาติและแขกที่เดินทางมาร่วมพิธี และยังให้ของขวัญค่าใช้จ่ายของบ่าวสาว อันเป็นอภัยยศที่ตังามในสังคมไทยด้วย

ข. โดยการใช้และตีความกฎหมาย หากค่าใช้จ่ายที่คู่หมั้นเรียกร้อง มีจำนวนไม่สมควรฟ้องเพื่อยกเกินกว่าฐานานุรูป ศาลสามารถนำบทบัญญัติในมาตรา 1440 วรรคท้าย² และมาตรา 1447

¹ สำหรับเรือนหอ กลับมีตัวบทบัญญัติเมื่อสามภริยาขาดจากกันในมาตรา 1516 ความว่า

“เมื่อสามภริยาขาดกัน และชายมีเรือนหอในที่ดินของฝ่ายหญิง ชายต้องรื้อเรือนไป แต่ถ้ารื้อไปจะเสียหายเกินถึงราคาตลาดของเรือนหอในขณะนั้น ให้นำมาตรา 1310 วรรค 1 แห่งประมวลกฎหมายนี้ มาบังคับโดยอนุโลม” (คือ ฝ่ายหญิงรับเอาเรือนหอไป แต่ต้องใช้ราคาที่ดินที่เพิ่มขึ้นเพราะมีเรือนหอตั้งอยู่ในที่ดิน)

² มาตรา 1440 วรรคท้าย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“ในกรณีที่หญิงเป็นผู้มีสิทธิได้ค่าทดแทน ศาลอาจชี้ขาดว่า ของหมั้นที่ตกเป็นสิทธิแก่หญิงนั้นเป็นค่าทดแทนทั้งหมดหรือเป็นส่วนหนึ่งของค่าทดแทนที่หญิงพึงได้รับ หรือศาลอาจให้ค่าทดแทนโดยไม่คำนึงถึงของหมั้นที่ตกเป็นสิทธิแก่หญิงนั้นก็”

วรรคแรก³ มาใช้ในการปรับลด เพิ่ม หรือจะไม่ให้ค่าทดแทนเลยก็ได้ โดยถือว่า มูลค่าของของหมั้น ที่ตกเป็นสิทธิแก่หญิงเป็นค่าทดแทนในตัว ทั้งนี้โดยอาศัยพฤติการณ์อย่างอื่น ในการชี้ขาดค่าทดแทน สุดท้ายได้ (ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2086/2518 สำหรับค่าทดแทนความเสียหายแก่ชื่อเสียงของหญิง คู่หมั้นนั้น เมื่อวิเคราะห์ฐานะและสภาพความเป็นอยู่ของฝ่ายหญิง ควรได้รับเป็นเงิน 7,000 บาท เมื่อหักเงินหมั้น 5,000 บาท ที่หญิงคู่หมั้นได้รับไว้แล้ว ชายคู่หมั้นต้องชดใช้ค่าทดแทนให้หญิงคู่หมั้น อีก 2,000 บาท)

3. สรุป

ต้องยอมรับว่า ความเห็นของท่านอาจารย์เสนีย์ ปราโมช ที่อธิบายในตำราของท่านว่า บทบัญญัติใน ป.พ.พ. มาตรา 1440 (2) ให้ค่าใช้จ่ายเฉพาะในการเตรียมการสมรส จึงไม่ขยายถึง ค่าใช้จ่ายในการหมั้นด้วย น่าจะมีอิทธิพลต่อคำพิพากษาศาลฎีกา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อท่านอ้าง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1166/2487 ท่านได้อ้างถึงกฎหมายลักษณะผัวเมีย บทที่ 72⁴ ประกอบด้วย ท่านเองเป็นที่มาของคำพิพากษาดังกล่าว⁵

ต้องขอชมศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษที่กล่าววินิจฉัยให้ค่าชดเชย ค่าช่างแต่งหน้าและ ตัวเครื่องบิน ค่าการ์ดแต่งงานพร้อมซอง ค่ารองเท้าเจ้าสาว ค่าเข็มขัดเจ้าบ่าว Hermes ค่ามัดจำ ถ่ายภาพ และออการไนซ์ รวมเป็นเงิน 222,299 บาท เป็นค่าใช้จ่ายในการเตรียมการสมรสให้แก่ หญิงคู่หมั้น อันเป็นการเสนอแนวค่าใช้จ่ายในการเตรียมการสมรสทันต่อสมัยขึ้น เป็นพื้นฐานให้ศาลฎีกาพิจารณาค่าใช้จ่ายในการถ่ายภาพรีเวดตั้งต่อ สำหรับค่าทดแทนความเสียหายแก่กายและชื่อเสียงตามมาตรา 1440(1) นั้น ศาลอุทธรณ์กำหนดให้จำเลยรับผิดชอบ 200,000 บาท จากที่โจทก์ ขอมมา 2,000,000 บาท ซึ่งมีจำนวนเท่ากับที่ศาลฎีกาเคยให้หญิงคู่หมั้นในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4905/2543 (อนึ่งในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 555/2550 ศาลฎีกาให้ 120,000 บาท ที่ 2081/2517 ศาลฎีกาให้ 5,000 บาท)⁶

³ มาตรา 1447 วรรคแรก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“ค่าทดแทนอันจะพึงชดใช้แก่กันตามหมวดนี้ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์”

⁴ วรรคท้ายบัญญัติไว้ว่า “อนึ่งสินที่นอนแลเล่าเข้าของกินเลี้ยงผู้เฒ่าผู้แก่วันมีแขกมีภोजจะเอาแก่กัน ถ้าจะอย่างกันก็ตีตายจากกันก็ตี ท่านให้ยกเสีย”

⁵ อย่างไรก็ตามบทกฎหมายต่างประเทศในหลักแห่งมาตรา 1440 นี้ คือประมวลกฎหมายแพ่งสวิส มาตรา 92 มาตรา 93 และมาตรา 94 (1) และประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 1298 (ดูคำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา, ว่าด้วยครอบครัว, บรรพ 5, โดยกองทุนศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศักดิ์ย์, โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2555, หน้า 16)

⁶ สำหรับค่าทดแทนที่หญิงอื่นผู้เป็นต้นเหตุให้ภริยาฟ้องหย่าขาดจากสามีตาม ป.พ.พ.มาตรา 1516(1) นั้น เมื่อไม่นานมานี้ ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2107/2566 วินิจฉัยว่า เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้หย่าตามมาตรา 1523 วรรคแรก

ท้ายที่สุดต้องสุดศาลฎีกาที่พิจารณาแนวค่าใช้จ่ายในการเตรียมการสมรสที่ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษได้ตัดสินให้ค่าใช้จ่ายบางรายการและกล้าที่จะวินิจฉัยให้ค่าชุดแต่งงานและใช้จ่ายในการถ่ายภาพรีเวดตั้งสำรายการเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 94,900 บาท เป็นค่าใช้จ่ายในการเตรียมการสมรสเพิ่มเติม ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1440 (2)

ภริยามีสิทธิได้ค่าทดแทนจากหญิงซึ่งได้รับการอุปการะหรือยกย่อง ซึ่งศาลได้พิพากษาให้หญิงดังกล่าวรับมิตชดใช้ค่าทดแทนเป็นจำนวนเงินถึง 1,000,000 บาท